

DISCURS DE MÍRIAM ACEBILLO A L'ACTE DE COMMEMORACIÓ DEL DIA INTERNACIONAL PER A L'ERADICACIÓ DE LA POBRESA 2014, AL CENTRE CÍVIC BESOS

Hi ha molts factors que afecten la pobresa, els seus efectes també són multidimensionals. Les més de 4.200 entitats que estem darrera de la Plataforma Pobresa Zero, aquest any posem l'èmfasi sobre un dels factors cabdals per comprendre i promoure'n la seva eradicació: el sistema fiscal. Al manifest i al document marc trobeu les idees clau i les propostes que realitzem i sobre les que farem seguiment.

La pobresa és una vulneració de drets

A l'Estat espanyol, la desigualtat, la pobresa i l'exclusió social s'han disparat aquests últims quatre anys. Tot i això, se segueix sense abordar políticament la injustícia que suposa que una part de les fortunes particulars i els beneficis de les grans empreses s'engreixin en paradisos fiscals, i que una altra part d'aquestes fortunes s'agrupi en formes jurídiques que les eximeixen de les seves obligacions fiscals (ens referim a les SICAV).

Aquesta crisi de sistema en la que estem immerses també ha posat de relleu les moltes contradiccions entre les obligacions contretes a nivell internacional i la seva traducció en les polítiques concretes de defensa i promoció dels drets humans. Els pressupostos de les administracions han reduït de manera alarmant en els últims anys totes les partides relacionades amb els drets humans i col·lectius: sanitat, educació, benestar, cooperació internacional... i tampoc s'han respectat els principis d'equitat i progressivitat que haurien de regir el sistema fiscal.

La fiscalitat és una de les eines per a garantir aquests drets

La vulneració de drets econòmics, socials i culturals està relacionada amb la no redistribució de la riquesa, o en altres paraules, amb els baixos nivells de pressió fiscal i les estructures impositives sustentades bàsicament en impostos indirectes.

L'Oficina de l'Alt Comissionat pels Drets Humans de Nacions Unides, en una consulta als governs que conformen Nacions Unides per avaluar el règim fiscal dels Estats, va advertir al 2013, que «la política fiscal és rellevant en la consideració de les qüestions de drets humans i l'extrema pobresa» i afegia que «els baixos nivells d'ingressos fiscals nacionals, en particular, podrien ser un obstacle important pel compliment de l'obligació de l'estat de garantir el desenvolupament progressiu dels drets econòmics, socials i culturals». Per tant, no és només el sentit comú que ens diu que la fiscalitat justa ens enriqueix i afavoreix al conjunt de la població, sinó que Nacions Unides ens ho recorda.

La demanda de promoure la mobilització de recursos vinculada als drets humans ve de lluny. Ja el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, del 1966, recull que els estats parts en el pacte es comprometen “a adoptar mesures, tant per separat com mitjançant l'assistència i la cooperació internacional, fins al màxim de recursos de què disposin, per aconseguir progressivament, per tots els mitjans apropiats, la plena efectivitat dels drets aquí recollits.”

La nostra responsabilitat a l'exterior

Des del principi ètic que entén que a la lluita per la dignitat de les persones no s'hi poden posar murs, així com pel fet que tots els pobles vivim en interdependència (com la realitat s'entesta en recordar-nos de tantes maneres: a Melilla, amb l'Ebola, amb els conflictes armats, l'explotació de recursos naturals, el canvi climàtic...). Aquests marcs legals internacionals són la guia que ens recorda que l'obligació de contribuir a garantir els drets humans ens obliga a actuar tant aquí com a arreu. Això no deixarem mai de recordar-ho, perquè sembla ens n'oblidem fàcilment. En el cas de Catalunya, el projecte de Llei d'Acció Exterior, que resta pendent d'aprovació al Parlament, ens dóna l'oportunitat de complementar la Llei catalana de cooperació i la Llei catalana de Foment de la Pau.

Els tres marcs legals, juntament amb els principis rectors de l'Estatut vigent, són guies per a l'actuació exterior de Catalunya des del respecte als principis i marcs internacionals abans esmentats. Des del nostre punt de vista, la solidaritat i la redistribució de la riquesa a nivell internacional també impliquen, i són, polítiques públiques econòmiques i socials.

Aquest projecte de Llei d'Acció Exterior, quan parla de la promoció internacional de l'economia catalana, afegeix que aquesta “ha de garantir la coherència amb els Principis Rectors sobre Empresa i Drets Humans de les Nacions Unides, vetllant sempre pel respecte als drets humans en qualsevol acció que es dugui a terme”.

Una atenta mirada a alguns d'aquests principis ens permet d'establir una relació directa entre el deure dels governs i l'obligació de les empreses en matèria de fiscalitat i política tributària per protegir i respectar els drets humans.

Construïm un país responsable fiscalment, també a nivell internacional

El Fons Monetari Internacional, el 2010, va estimar que el diner dels paradisos fiscals pujava a 18 mil milions de dòlars (aproximadament, un terç del PIB mundial). Els impostos generats per aquests fons suposarien més de cinc vegades el que el Banc Mundial va estimar l'any 2002 que es necessitava per assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni per reduir a la meitat la pobresa.

Als països empobrits el principal problema per recaptar impostos rau en l'esfera internacional. La fuga il·lícita de capitals privats (i amb això ens referim als recursos transferits d'un país a un altre no declarats, incloent aquells procedents de la corrupció, suborns, activitats criminals, contraban, evasió i elusió fiscal), la seva fuga il·lícita als països empobrits, deia, es troba al voltant de 1.000 milions de dòlars anuals. L'impacte de l'elusió fiscal en els països empobrits és dramàtic, ja que la seva economia depèn en gran mesura dels impostos que paguen les empreses transnacionals que operen allà. Així, l'evasió i l'elusió fiscal a l'escala que es produeix internacionalment suposa un crim contra els drets humans.

Malgrat els exemples de models regressius, coneixem casos –com l'Equador i l'Uruguai– a on les reformes han augmentat la capacitat recaptatòria i la redistribució, i han afavorit la despesa pública en educació i sanitat, tot i que encara queden millores pendents a fer en la fiscalitat. Per tant, existeixen experiències positives on una millora en la fiscalitat ha permès avançar en la garantia dels drets humans.

Quines són les demandes de la ciutadania

En els últims anys, la ciutadania, a través de «marees» i plataformes diverses, ha denunciat la gestió de la crisi, l'augment de les desigualtats i la supeditació dels drets als interessos dels mercats. Però també ha elaborat propostes per augmentar la despesa pública, obtenint els recursos necessaris a partir dels impostos amb criteris de justícia, igualtat i progressivitat.

Des de Lafede.cat - Organitzacions per a la Justícia Global, hem participat en algunes d'aquestes plataformes i ens hem sumat a totes aquestes demandes i propostes. Avui, Dia Internacional per a l'Eradicació de la Pobresa, des de Lafede.cat i la Plataforma Pobresa Zero volem mostrar que hi ha mesures a aplicar que faciliten el control de l'evasió i l'elusió fiscal, o que poden evitar l'ús de paradisos fiscals per part de les empreses.

I per això, volem demanar, entre d'altres, 2 coses:

- 1) que s'incrementin els recursos humans i materials per a la lluita contra el frau i l'evasió, i així evitar casos com el recent Cas Pujol, entre molts d'altres que coneixeu, perquè, per sort i per desgràcia, els mitjans en van plens
- 2) que s'estableixin mecanismes de control per tal de garantir que les empreses no utilitzin paradisos fiscals per reduir la seva contribució fiscal, establint penalitzacions si és el cas,

Aquestes mesures haurien de disminuir unes xifres que clamen al cel i que es tradueixen en un molt desigual esforç econòmic per part de la majoria de ciutadans. El Sindicat de Tècnics del Ministeri d'Hisenda (GESTHA) calcula que l'economia submergida a Catalunya s'eleva cada any a 16.000 milions d'euros. L'incompliment en el pagament d'impostos el farien, en un 71%, les grans corporacions empresarials que trampegen la jurisprudència i eviten declarar tots els seus beneficis.

També, volem recordar que les veritables prioritats de les polítiques públiques es mostren en els pressupostos i regulacions. Per tant, en un moment on s'estan treballant els pressupostos per l'any 2015, (o en la seva prorrogació), cal tenir present el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, de 1966, abans esmentat i totes les responsabilitats internacionals establertes. Com a exemple paradigmàtic de quasi aniquilació de política social, val la pena recordar que el pressupost de cooperació té el trist rècord d'haver estat el primer en llençar-se pel penya-segat, havent-se reduït en quasi un 70% del 2010 fins ara.

Epíleg: desigualtat, pobresa i fiscalitat

La relació entre el model econòmic capitalista i la desigualtat ha estat present en els debats sobre el desenvolupament, des de fa dècades. Darrerament, el concepte de desigualtat ha irromput, de manera quotidiana, a l'esfera pública europea i nord-americana, prova d'això és que un gruixut tractat econòmic com el del Thomas Piketty o els informes de l'OCDE, han estat ben presents en els mitjans. De fet, la preocupació i alarma de la ciutadania sobre aquest fenomen de creixent desigualtat estan plenament justificades: fins i tot el Fòrum Econòmic Mundial considera que aquesta desigualtat suposa un gran risc pel progrés de la humanitat.

En un context on quasi la meitat de la riquesa mundial està en mans de l'1% de la població mundial, segons el darrer informe d'Oxfam Internacional presentat aquest any, la funció redistributiva dels impostos pren especial rellevància. El grau de desigualtat d'una societat dona compte de la capacitat redistributiva d'aquesta. Poc podem progressar en l'eradicació de la pobresa si no encarem les fonts d'aquesta

desigualtat, que suposa una injustícia. En fer això, ens hem de preguntar, en quina mesura l'obsessió per l'acumulació del capital i el creixement econòmic, el consum sense límits, estan a la base de l'estructura d'un esquema que hem de canviar. Profundament.

Per acabar, moltes de vosaltres (ciutadania, representants de la societat civil, representants polítics) potser compartireu amb nosaltres l'exasperació de veure com n'estem encara d'immerses en aquest esquema, aquestes estructures, cultures, formularis, pressupòsits i pressupostos que no fan més que aprofundir les relacions d'injustícia i desigualtat. Davant l'immobilisme, siguem tossudes. No defallim, no deixem d'intentar-ho.

Moltes gràcies.

Barcelona, 17 d'octubre de 2014